

DOI: <https://doi.org/10.32347/2077-3455.2021.60.166-176>

УДК 712

Гришина Вікторія Сергіївна

асистент кафедри містобудування

Харківський національний університет

міського господарства імені О.М. Бекетова

gryshynavictoria@gmail.com

<https://orcid.org/0000-0002-3227-1820>

ВПЛИВ ОСОБЛИВОСТЕЙ ОРГАНІЗАЦІЇ РЕКРЕАЦІЙНИХ ТЕРИТОРІЙ НА СТАЛИЙ РОЗВИТОК ЛАНДШАФТНО- ЕКОЛОГІЧНОГО КАРКАСУ МІСТА (НА ПРИКЛАДІ М. ХАРКІВ)

Анотація: в статті розглядається процес деградації ландшафтно-екологічного каркасу міста через антропоцентричний підхід до організації рекреаційних територій міста. Проведено аналіз рекреаційних територій м. Харкова та виявлено основні причини та фактори втрати міськими рекреаційними об'єктами сталого розвитку. Визначено основні положення стратегії організації та подальшого розвитку ландшафтно-рекреаційних територій міст на основі сталого розвитку ландшафтно-екологічного каркасу міста.

Ключові слова: рекреаційні території; ландшафтно-екологічний каркас міста; система озеленених територій міста; сталий розвиток.

Стан проблеми та її актуальність. Ще у 1933 році Афіньською хартією було визначено необхідність організації відпочинку - рекреації для міського населення. Довгий час рекреаційна система повністю формувалася на базі системи озеленених територій міст. Незважаючи на те, що сучасні погляди на рекреацію дещо змінилися [1] до сих пір саме відпочинок на природі має найбільший вплив на фізичне та психоемоційне здоров'я людини [2]. Тим не менш існує закономірність: при збільшенні рекреаційного використання ландшафтних територій знижується їх природність, здатність до самовідтворення, руйнуються екологічні зв'язки, екосистеми. Найкритичніше цей процес відбувається в найзначніших містах, де кількість ландшафтних та рекреаційних об'єктів зменшується через забудову, а рекреаційне навантаження на їх залишки постійно зростає. Відтак з'являється необхідність переосмислення використання рекреаційних територій людиною для збереження природи в місті.

Аналіз літературних джерел та останніх публікацій. Теоретичне підґрунтя дослідження становлять роботи радянських вчених які слугували основою створення теорії комплексної зеленої зони міста, стали базою введення нормативів з озеленення міст, визначили типологію та нормативи для організації рекреаційних об'єктів в місті: Л.Б. Лунц [3], О.М. Микулина [4], І.Д. Родічкін [5], А.П. Вергунов [6]. Роботи сучасних вчених, зокрема ландшафтно-рекреаційне планування природно-заповідних територій досліджено в роботі Т.Ф. Панченко, [7], В.В. Шулик визначив методологічні основ формування рекреаційних систем в Україні [1], Н.А. Василенко досліджувала системні принципи формування ландшафтно-рекреаційного середовища значних міст [8]. J. Vargas-Hernández досліджував розвиток міських озелених територій як екосистем, визначив основні проблеми їх розвитку [9]. А також дослідження з суміжних областей: вплив рекреаційного навантаження на біорізноманіття паркових та лісопаркових території м. Львова досліджені в роботі Н. Мельничук [10]. Таким чином ми бачимо, що формування стійкого розвитку рекреаційних територій міста є актуальними не тільки в містобудуванні. Втім на сьогодні немає робіт присвячених оцінці впливу організації рекреаційних територій на ландшафтно-екологічний каркас м. Харків в контексті містобудівних процесів.

Метою публікації є - визначення впливу особливостей організації рекреаційної системи на сталий розвиток ландшафтно-екологічного каркасу міста. Дослідження проводяться на прикладі міста Харків.

Завдання дослідження: 1) проаналізувати основні поняття; 2) проаналізувати існуючий стан рекреаційних територій м. Харкова з позиції відповідності їх сталому розвитку; 3) визначити основні причини та фактори що впливають на втрату стійкого розвитку рекреаційними об'єктами; 4) визначити стратегію розвитку рекреаційної системи міста з метою забезпечення стійкого розвитку ландшафтно-екологічного каркасу міста.

Дослідження виконано у межах напрямку НДР Харківського національного університету міського господарства імені О.М. Бекетова з наукової теми «Дослідження розвитку міських інфраструктур в контексті стійкого розвитку міст».

Методи дослідження базуються на картографічному аналізі ландшафтно - рекреаційної системи м. Харків в поєднанні з натурними дослідженнями та фотофіксацією об'єктів. Також використовуються методи аналізу, синтезу, абстрагування.

Виклад основного матеріалу.

Рекреаційні території – це ділянки суші (або водного простору), які призначені для здійснення рекреаційної діяльності та відпочинку

рекреантів [12]. В містах вони розміщуються на базі озелених та водних об'єктів і на вищому рівні разом з іншими ландшафтними об'єктами формують ландшафтно-екологічний каркас міста. *Екологічний каркас (геогр.)* - сукупність природних територій, що забезпечують стабільність умов природного середовища, у тому числі – збереження природного біологічного різноманіття [11]. Слід зазначити, що містобудування має антропоцентричний підхід до організації ландшафтно-рекреаційних територій, в той час як географія – природоцентричний. Одним з головних принципів сталого розвитку затверджених в Ріо-де-Жанейрській декларації з навколишнього середовища та розвитку (1992 р.) визначено, що «Для досягнення стійкого розвитку захист навколишнього середовища має складати невід'ємну частину процесу розвитку і не може розглядатися з відривом від нього» [13]. З огляду на те, що в Указі президента України «Про цілі сталого розвитку України на період до 2030 року» є «захист та відновлення екосистем суші та сприяння їх раціональному використанню, припинення і повернення назад (розвертання) процесу деградації земель та зупинка процесу втрати біорізноманіття» [14] необхідно віднайти комплексний підхід до організації ландшафтних та рекреаційних територій, який би сприяв сталому розвитку екологічного каркасу міста.

Так як поняття екологічного каркасу території почало активно використовуватися лише наприкінці 20 століття довгий час в основі його формування в містах лежала саме містобудівна теорія, а ключовим поняттям було «система озелених територій міста (СОТМ)». Так в радянській теорії було визначено, що основними принципами розвитку СОТМ має бути безперервність озелених територій та їх зв'язок з зовнішнім озеленим поясом та рівномірність розміщення в місті [3]. Перші два принципи і до сьогодні є основними для збереження біорізноманіття, в той час як третій відповідає за доступність до рекреації населення. Також вагомим досягненням радянської теорії було визначення типології рекреаційних територій, принципів та норм їх організації. Таким чином створені в радянський період системи озелених територій міст забезпечували як стійкий екологічний розвиток міст так і стійкий розвиток самих об'єктів озеленення. Одним з кращих прикладів можна вважати систему озелених територій м. Харкова з її клиновидною структурою. Втім за останні 30 років вона зазнала значної деградації, про що було зазначено мною в доповіді «Сучасні проблеми розвитку клиновидних систем озеленення міст».

На сучасному етапі розвитку міста загальна площа озелених територій Харкова становить 5,6 тис. га, 37,3 м² на 1 людину. Озеленення загального користування налічує 1,22 тис. га територій підпорядкованих СКП «Харківзеленбуд», що разом з озелененням Лісопарку становить 19,0 м² на 1

людину [15]. Втім не всі вони відповідають умовам сталого розвитку за розміром чи за станом.

Для оцінки стану рекреаційних об'єктів м. Харків нами було проведено натурне обстеження усіх озелених територій спільного користування за такими параметрами: розмір, ступінь окультурення ландшафту, рекреаційне навантаження на об'єкт (визначалося згідно типу рекреаційних територій та ступеню їх організації: кількість функціональних зон, кількість одиниць рекреаційного обладнання, ступінь забезпечення території освітленням, лавками та урнами), санітарний стан територій. Так умовам стійкого розвитку озелених територій та біорізноманіття не відповідають найменші об'єкти озеленення – до 3 га - 36 об'єктів (50 га) та невеликі об'єкти 3-10 га – 21 об'єкт (123,3 га), що повністю залежать від людського догляду. В місті вони представлені скверами, бульварами та невеликими парками з високим рівнем окультурення ландшафту по всій території об'єкта (Рис. 1, 2).

Рис. 1 – Сквер Стрілка (3 га)

Рис. 2 – Парк ім. Квітки-Основ'яненка (5,8 га)

Втраті спроможності до самовідтворення та стійкого розвитку середніх за розміром рекреаційних об'єктів (районних та міських парків) може сприяти підвищення рекреаційного навантаження через зміну типу парку при його реконструкції. До типів з підвищеним рекреаційним навантаженням відносяться парки атракціонів та багатофункціональні урбан-парки. За таким сценарієм в Харкові було реконструйовано ЦПКВ ім. М. Горького (71 га), що був спроектований по типу Булонського лісу перетворився в парк атракціонів та розваг (Рис. 3), урбан-парки планується створити у парку Перемога (44 га) та Машинобудівників (51 га), що зараз на реконструкції.

Наслідками перетворення озелених територій в парки атракціонів та урбан-парки є:

- втрата рекреаційним об'єктом природної, історичної цінності;
- повне окультурення території: велика кількість твердих водонепроникних покриттів, повна заміна природного рослинного покриву на газон, засилля

- інтродукованими та декоративними рослинами;
- значне підвищення рекреаційного навантаження через велику функціональну насиченість території;
 - витіснення природи за межі парку через руйнування середовища існування, шумового та світлового забруднення територій, надмірну рекреацію.

Також підвищенню рівня рекреаційного навантаження є покращення естетичного оформлення рекреаційного об'єкта шляхом створення на території унікального дизайну: Сад ім. Т. Шевченка (22 га), «Саржин Яр» (19 га) (Рис. 4) – наразі їх рекреаційне навантаження близьке до парку атракціонів [16].

Рис. 3 – ЦПКВ ім. М. Горького

Рис. 4 – Саржин Яр

З іншого боку повна відсутність організації рекреації також впливає на деградацію рекреаційних об'єктів: руйнування рослинного покриву через витоптування та викатування автомобілями, засмічення території, рекреаційне навантаження на невеликі ділянки, що більш придатні для неорганізованої рекреації. Так в Харкові 22 об'єкти (2490 га), що виділені в коригуванні до Генерального плану міста (2019 р.) як озеленення загального користування [15] та відповідають вимогам до сталого розвитку озелених територій за розміром не мають організованої рекреації. Переважно ці об'єкти розташовані на периферії міста. До них належать такі великі рекреаційні об'єкти як Лісопарк (1660 га), Журавлівський (165 га) (Рис.5) та Удянський (87,7 га) гідропарки, Олексіївський (101,6 га) та Петренківський лугопарки (73,5 га) (Рис.6), Кулиничівське (33,2 га) та Журавлівське водосховища (62,5 га).

Втім ці території ще зберігають природний стан та ареали біорізноманіття тому являються надзвичайно цінними для міста і потребують особливих підходів до організації рекреаційних просторів з метою збереження їх сталого розвитку в подальшому. А саме: зонування території по інтенсивності рекреації, нормування рекреації, екологічні підходи до благоустрою території.

Нормувати рекреаційне навантаження на рекреаційний об'єкт можливо через зменшення кількості функціональних зон, зменшення дорожньо-стежкової мережі, організації місць для сидіння та освітлення не по всій території об'єкта. Основною функцією таких територій має бути споглядання за природою, прогулянка, тоді як активні види рекреації (спорт, дитячі майданчики, громадське харчування) можуть розміщуватися в буферній зоні об'єкта, виноситися на суміжні ділянки, або акумулюватися на незначній території зберігаючи природність більшої частини рекреаційного об'єкту.

Рис. 5 - Журавлівський гідропарк

Рис. 6 - Петренківський лугопарк

Нами було виявлено, що основними факторами, що впливають на зниження стійкого розвитку рекреаційних територій є фокусування влади на отриманні економічних та соціальних вигод від рекреаційного об'єкта, тоді як екологічні вигоди та вимоги до збереження природного середовища, природного біорізноманіття залишаються без належної уваги. Відсутність комплексного підходу та стратегії розвитку рекреаційних територій поступово перетворюють ландшафтно-екологічний каркас міста в виключно рекреаційну мережу, що не здатна існувати без людського догляду. Вагоме значення також має низький рівень екологічної свідомості та відповідальності у населення, так як саме воно є основним споживачем рекреаційних послуг.

На основі проведених досліджень по м. Харків можна визначити, що основними причинами втрати рекреаційними територіями стійкого розвитку є:

- відсутність комплексної стратегії організації та подальшого розвитку рекреаційної системи в місті – в Генеральному плані м. Харків 2003 р. та коригуваннях 2011, 2019 рр. схема комплексної зеленої зони міста не розроблялася;
- ситуативні рішення щодо реконструкції рекреаційних об'єктів в місті;

- невідповідність типу парку його місцю в структурі ландшафтно-екологічного каркасу міста;
- надання переваг паркам з високим рекреаційним навантаженням;
- повністю антропоцентричний підхід до реконструкції рекреаційних територій, що не відповідає вимогам до сталого розвитку;
- нерівномірність організації рекреаційних територій в місті.

Висновки. Встановлено, що в останні роки елементи ландшафтно-екологічного каркасу міста втрачають свою здатність до сталого розвитку та самовідновлення через антропоцентричний підхід до організації рекреаційних територій. Наслідками цього може стати повне перетворення ЛЕК в рекреаційну мережу напівприродних територій, що не здатні розвиватись без людського догляду та значних грошових вливань на їх підтримку. Це матиме негативні наслідки як для розвитку біорізноманіття так і для населення, що змушене буде витратити більше часу для відвідування природних рекреаційних об'єктів за межами міста.

Для вирішення питань стійкого розвитку ландшафтно-екологічного каркасу міста необхідно сформулювати стратегію організації та подальшого розвитку ландшафтно-рекреаційних територій з залученням спеціалістів в області географії та екології.

Основою стратегії мають стати: визначення рівня цінності кожного ландшафтного об'єкта для збереження ландшафтно-екологічного каркасу міста, оцінка здатності об'єкта до стійкого розвитку на сучасному етапі, прогнозування видів організації рекреаційних територій, перспективного рекреаційного навантаження та можливого ступеню їх окультурення для збереження стійкого розвитку рекреаційного об'єкта в подальшому. Зменшення рекреаційного навантаження на елементи ЛЕК можливо за рахунок збільшення рекреаційних територій в місті з залученням сучасних підходів: озеленення на штучних основах, створення зелених вулиць, реконструкція та озеленення територій промислових об'єктів, тощо.

Список джерел

1. Шулик В. В. Методичні проблеми формування регіональних рекреаційних систем (на прикладі Полтавської області) : дис. д. арх.: 18.00.01. Полтавський держ. технічний ун-т ім. Юрія Кондратюка. Полтава, 2000. 191 арк.
2. Najmirsadeghi R. S. (2012) The influence of urban parks on sustainable city via increase quality of life. *Elixir Sustain. Arc.* 51. 10766-10770
3. Лунц Л. Б. Городское зеленое строительство. -М. : Стройиздат, 1974. 275 с.
4. Микулина Е. М., Благовидова Н. Г. Архитектурная экология: учебник для студентов высших учебных заведений по направлению "Архитектура". - М. :

Академія, 2013. 248 с.

5. Родичкин И. Д. Краткий справочник архитектора: ландшафтная архитектура. -К. : Будивэльник, 1990. 335 с.

6. Вергунов А. П., Денисов М. Ф., Ожогов С. С. Ландшафтное проектирование. -М.: Архитектура-С, 1991. 237 с.

7. Панченко Т. Ф. Ландшафтно-рекреаційне планування природно-заповідних територій. -К.: Логос, 2015. 174 с.

8. Василенко Н. А. Системные принципы формирования ландшафтно-рекреационной среды крупного города: автореф. дис. канд. арх.: 18.00.01. Московский архитектурный институт. Москва, 2009. 27 с.

9. Vargas-Hernández J., Pallagst K., Zdunek-Wielgołaska J. (2018) Urban Green Spaces as a Component of an Ecosystem. In: Dhiman S., Marques J. (eds) Handbook of Engaged Sustainability. Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-319-71312-0_49

10. Melnychuk N., Henyk Ya., Melnychuk S., Paslavskiyi M. (2020) INFLUENCE OF RECREATIONAL LOADS ON COMPONENTS OF PARK AND FOREST PARK ECOSYSTEMS IN LVIV. *BIOLOGICAL SCIENCES / «Colloquium-journal»*#13(65). P-p. 40-43 DOI: 10.24411/2520-6990-2020-11858

11. Максименко Н. В. Ландшафтне планування як засіб екологічного впорядкування території. *Проблеми безперервної географічної освіти і картографії*. Збірник наукових праць. – Харків, 2012. – Випуск 16. с. 65-68.

12. ДБН В.2.2-12:2019. Планування та забудова територій. [Чинний від 2020-01-01]. Вид. офіц. Київ, 2019. 177 с. (Інформація та документація)

13. Декларація Ріо-де-Жанейро щодо навколишнього середовища та розвитку. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_455#Textt (дата звернення 10.05.2020 р.)

14. Про Цілі сталого розвитку України на період до 2030 року. Указ президента України від 30.09.2019. № 722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text> (дата звернення 10.05.2020 р.)

15. Харків. Генеральний план 2019. URL: <https://www.city.kharkov.ua/ru/dokumentyi/generalnyij-plan-goroda.html> (дата звернення 14.05.2020 р.)

16. Гетманенко О. Битва підходів. Чому Саржин Яр популярніший за Сад Шевченка. URL: <https://varta.kharkov.ua/news/city/1215119> (дата звернення 15.05.2020 р.)

References

1. Shulyk V. V. (2000) *Metodychni problemy formuvannia rehionalnykh rekreatsiinykh system (na prykladi Poltavskoi oblasti)* : dys. d. arkh.: 18.00.01.

Poltavskiy derzh. tekhnichnyi un-t im. Yurii Kondratiuka. Poltava. 191 p. (in Ukrainian)

2. Hajmirsadeghi R. S. (2012) The influence of urban parks on sustainable city via increase quality of life. *Elixir Sustain. Arc.* 51. 10766-10770

3. Lunts L. B. (1974) *Horodskoe zelenoe stroitelstvo.* -M. : Stroiyzdat. 275 p. (in Russian)

4. Mykulyna E. M., Blahovydova N. H. (2013) *Arkhytekturnaia ekolohiya: uchebnyk dlia studentov vysshykh uchebnykh zavedenyi po napravleniyu "Arkhytektura".* - M. : Akademyia. 248 p. (in Russian)

5. Rodychkin Y. D. (1990) *Kratkyi spravochnyk arkhytektora: landshaftnaia arkhytektura.* -K. : Budyvǎlnyk. 335 p. (in Russian)

6. Verhunov A. P., Denysov M. F., Ozohov S. S. (1991) *Landshaftnoe proektyrovanye.* -M. : Arkhytektura-S. 237 p. (in Russian)

7. Panchenko T. F. (2015) *Landshaftno-rekreatsiine planuvannia pryrodno-zapovidnykh terytorii.* -K. : Lohos. 174 p. (in Ukrainian)

8. Vasylenko N. A. (2009) *Systemnye pryntsyry formyrovanyia landshaftno-rekreatsyonnoi sredy krupnoho horoda: avtoref. dys. kand. arkh.: 18.00.01.* Moskovskiy arkhytekturnyy instytut. Moskva. 27 p. (in Russian)

9. Vargas-Hernández J., Pallagst K., Zdunek-Wielgołaska J. (2018) Urban Green Spaces as a Component of an Ecosystem. In: Dhiman S., Marques J. (eds) *Handbook of Engaged Sustainability.* Springer, Cham. https://doi.org/10.1007/978-3-319-71312-0_49

10. Melnychuk N., Henyk Ya., Melnychuk S., Paslavskiy M. (2020) INFLUENCE OF RECREATIONAL LOADS ON COMPONENTS OF PARK AND FOREST PARK ECOSYSTEMS IN LVIV. *BIOLOGICAL SCIENCES / «Colloquium-journal»#13(65).* P-p. 40-43 DOI: 10.24411/2520-6990-2020-11858

11. Maksymenko N. V. (2012) *Landshaftne planuvannia yak zasib ekolohichnoho vporiadkuvannia terytorii. Problemy bezperervnoi heohrafichnoi osvity i kartohrafi.* Zbirnyk naukovykh prats. – Kharkiv. – # 16. P-p. 65-68. (in Ukrainian)

12. DBN V.2.2-12:2019. (2019) *Planuvannia ta zabudova terytorii.* [Chynnyi vid 2020-01-01]. Vyd. ofits. Kyiv. 177 s. (Informatsiia ta dokumentatsiia) (in Ukrainian)

13. Deklaratsiia Rio-de-Zhaneiro shchodo navkolyshnoho seredovyscha ta rozvytku. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_455#Textt (data of access 10.05.2020 r.) (in Ukrainian)

14. Pro Tsili staloho rozvytku Ukrainy na period do 2030 roku. Ukaz prezydenta Ukrainy vid 30.09.2019. № 722/2019. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/722/2019#Text> (data of access 10.05.2020 p.) (in Ukrainian)

15. Kharkiv. Heneralnyi plan 2019. URL:

<https://www.city.kharkov.ua/ru/dokumenty/generalnyj-plan-goroda.html> (дата звернення 14.05.2020 р.) (in Ukrainian)

16. Hetmanenko O. Bytva pidkhodiv. Chomu Sarzhyn Yar populiarnishyi za Sad Shevchenka. URL: <https://varta.kharkov.ua/news/city/1215119> (data of access 15.05.2020 p.) (in Ukrainian)

Аннотация

Гришина Виктория Сергеевна, ассистент кафедры градостроительства Харьковского национального университета городского хозяйства им. А. Н. Бекетова.

Влияние особенностей организации рекреационных территорий города на основе устойчивого развития ландшафтно-экологического каркаса города (на примере г. Харькова).

В статье рассматривается процесс деградации ландшафтно-экологического каркаса города из-за доминирования антропоцентрического подхода к организации городских рекреационных территорий. С помощью методов картографического анализа, натурной фотофиксации, синтеза и абстрагирования было проведено исследование рекреационных территорий г. Харькова и выявлено три основных типа развития рекреационных объектов: малые рекреационные объекты (до 10 га), которые полностью утратили возможность к устойчивому развитию, самовоссозданию и полностью зависят от человеческого ухода; средние по размеру районные и городские парки, которые переорганизуются в урбан-парки и парки аттракционов с высоким уровнем рекреационной нагрузки; большие элементы ландшафтно-экологического каркаса, деградирующие из-за полного отсутствия рекреационной организации территории. Так же определено, что основными причинами утраты рекреационными объектами устойчивого развития являются: отсутствие комплексной стратегии развития системы ландшафтных и рекреационных территорий города; принятия ситуационных решений о реконструкции рекреационных объектов в городе; несоответствие типа парка его месту в структуре ландшафтно-экологического каркаса города; предпочтение организации парковых территорий с высокими рекреационными нагрузками; неравномерная организация рекреационных территорий в городе. Предложены основные шаги стратегии комплексного развития ландшафтно-рекреационной системы города, которые заключаются в следующем: определение уровня ценности рекреационного объекта в структуре ландшафтно-экологического каркаса города, оценка устойчивости развития рекреационного объекта на современном этапе, прогнозирование видов рекреационной организации территорий, перспективного уровня рекреационной нагрузки и уровня окультуривания объекта с целью сохранения

его устойчивого развития в дальнейшем.

Ключевые слова: рекреационные территории; ландшафтно-экологический каркас города; система озелененных территорий города; устойчивое развитие.

Abstract

Viktoriia Hryshyna, assistant, Department of Urban Planning, O.M. Beketov Kharkiv National University of Municipal Economy, Ukraine.

The influence of the peculiarities of the organization of recreational areas on the sustainable development of the landscape and ecological framework of the city (on the example of Kharkiv city).

The article examines the process of degradation of the landscape-ecological framework of the city due to the dominance of the human-centered approach to the urban recreational areas' organization. Using the methods of cartographic analysis, full-scale photographic recording, synthesis and abstraction, a study of the recreational territories of Kharkov city was carried out and three main types of recreational objects development were identified: small recreational objects (up to 10 hectares), which completely lost the opportunity for sustainable development, self-creation and are completely dependent from human withdrawal; medium-sized district and city parks, which are being reorganized into urban parks and amusement parks with a high level of recreational load; large elements of the landscape-ecological framework, which are degrading due to the complete absence of the recreational organization of the territory. It was also determined that the main reasons for the loss of sustainable development by recreational facilities are: lack of a comprehensive strategy of the system of landscape and recreational areas development for the city; making situational decisions about the reconstruction of recreational facilities in the city; inconsistency of the park's type within its place in the structure of the landscape-ecological framework of the city; preference for the organization of park areas with high recreational loads; irregular organization of recreational areas in the city. The main steps of the strategy for the integrated development of the city landscape-recreational system are proposed, which are as follows: determining the level of value of a recreational facility in the structure of the city landscape-ecological framework, assessing the sustainability of a recreational facility development at the present stage, predicting the types of recreational organization of territories, the prospective level of recreational load, and the level of domestication of the object in order to preserve its sustainable development in the future.

Key words: recreational territories; landscape-ecological framework of the city; urban greening system; sustainable development.